

Afrika'da Fransa Kolonilerinde Ulusal Bayrakların Şekil, Sembol ve Renkleri Üzerine Bir Araştırma

Halil AYTEKİN¹ , Ondokuz Mayıs University, Faculty of Education,
haytekin@omu.edu.tr

Aleyna GÜNDÜZ² , Ondokuz Mayıs University, Institute of Graduate Studies,
aleynagundu10@gmail.com

Recommended citation: Aytekin, H. & Gündüz, A. (2025). Afrika'da Fransa Kolonilerinde Ulusal Bayrakların Şekil, Sembol ve Renkleri Üzerine Bir Araştırma. *Journal of Language Research (JLR)*, 9(2), 190-204.

DOI: <https://doi.org/10.51726/jlr.1832256>

Öz: Tarihte coğrafi keşiflerle başlayan sömürgecilik, Avrupa devletlerinin kendilerinden daha güçsüz toplumlar üzerinde siyasi, ekonomik ve kültürel hâkimiyet kurma amacıyla giderek genişlemiştir. Afrika'da fiili sömürgeleştirme süreci ise 1884-1885 yıllarında düzenlenen Berlin Konferansı ile resmîyet kazanmıştır. Zengin doğal kaynakları ve stratejik coğrafi konumu nedeniyle Afrika kıtası, Avrupa güçlerinin yoğun ilgisine maruz kalmıştır. Bir ülkenin tarihinde önemli bir dönüm noktası olan sömürgecilik, söz konusu toplumun kaderini köklü biçimde değiştirmekte; ulusal kimliği, kültürel yapıyı ve hatta bayrağın tasarımını dahi etkileyebilmektedir. Bu çalışmada, sömürgeciliğin daha spesifik olarak Fransız sömürge yönetiminin günümüz Afrika bayrakları üzerindeki etkisi incelenmiştir. Sömürge dönemi nedeniyle bu ülkelerin tarih boyunca pek çok kez bayrak değiştirdiği gözlemlenmiştir. Bu bağlamda Çad, Gine, Mali, Gabon, Madagaskar, Togo ve Komorlar olmak üzere yedi ülke ele alınmıştır; ilk bayrakları, sömürge döneminde kullanılan veya önerilen bayrakları ile günümüzdeki bayrakları renkler, amblemler ve semboller açısından karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Ayrıca dini semboller içeren bayrakların sömürge dönemi boyunca nasıl korunduğu ya da dönüştürüldüğü ve biçim ile renk açısından değişime uğrayan bayrakların tarihsel gelişimi değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Afrika, sömürgecilik, sömürge ülke bayrakları, Fransız bayrağı, ulusal sembol

A Study on the Symbols and Colors of National Flags in French Colonies in Africa

Abstract: Colonialism, which began with geographical discoveries in history, gradually expanded as European states sought to establish political, economic, and cultural dominance over societies weaker than themselves. The process of actual colonization in Africa gained official recognition with the Berlin Conference held in 1884-1885. Due to its rich natural resources and strategic geographical location, the African continent attracted intense interest from European powers. Colonialism, a significant turning point in a country's history, fundamentally changes the destiny of the society in question; it can affect national identity, cultural structure, and even the design of the flag. This study examines the impact of colonialism, more specifically French colonial rule, on today's African flags. It has been observed that these countries changed their flags many times throughout history due to the colonial period. In this context, eight countries Chad, Guinea, Mali, Gabon, Madagascar, Togo, and Comoros were examined; their first flags, the flags used or proposed during the colonial period, and their current flags were analyzed comparatively in terms of colors, emblems, and symbols. Furthermore, the study evaluates how flags containing religious symbols were preserved or transformed throughout the colonial period and assesses the historical development of flags that underwent changes in form and color.

Keywords: Africa, colonialism, colonial country flags, French flag, national symbol

¹ ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9150-472X> (Sorumlu Yazar)

² ORCID: <https://orcid.org/0009-0008-7731-8750>

Geliş Tarihi: 29.11.2025

Kabul Tarihi: 24.12.2025

GİRİŞ

XV. yüzyılda Batı Avrupa'da Portekiz ve İspanya'nın öncülük ettiği Coğrafi Keşifler, sömürgeciliğin başlangıç noktası olarak kabul edilir. Bu dönemde öncü olan Portekiz ardından İspanya, Amerika, Afrika ve Asya'da ilk geniş ölçekli sömürge imparatorluklarını kurarak küresel güç mücadelesinin yönünü değiştirmiştir. Hemen arkasında İngiltere, Hollanda ve Fransa gibi diğer Avrupa devletleri de bu yarışa katılarak sömürgecilik faaliyetlerini hızla genişletmiştir. Bu keşifler, Batı'nın ekonomik, siyasi ve bilimsel üstünlüğünü dünya sahnesinde görünür kıldığı; Doğu'dan Batı'ya küresel egemenlik merkezinin kaydığı tarihsel bir kırılmayı temsil eder (Ferro, 2002).

XIX. yüzyılda Sanayi Devrimiyle birlikte buharlı makinenin kullanıma başlanması Avrupa'nın ileri gelen ülkelerini önemli oranda bir hammadde ihtiyacına sokmuş ve onları yeni arayışlara sevk etmiştir. Bu arayış uzun sürmemiş ve akla ilk gelen kıta Afrika olmuştur. Avrupalıların Afrika'yı kolonileştirmesi süreci, 1884-1885 yıllarında düzenlenen ve sömürge konferansı olarak da bilinen Berlin Konferansı'nda resmi anlamda başlamıştır (Şahin, 2018).

Böylece Avrupa devletleri, önce ticari ilişkiler kurdukları bölgeler üzerinde zamanla askerî, ekonomik ve idari kontrol sağlayarak sömürgeci düzenin temel taşlarını oluşturmuştur. Bu sürecin ardında çeşitli yapısal dinamikler bulunmaktadır. Ekonomik motivasyonlar, Avrupa devletlerinin yeni ticaret yolları, değerli madenler, baharat, köle emeği ve farklı hammaddeler gibi unsurlara duyduğu talebi artırmıştır. Kurulan koloniler hem doğal kaynak elde edilen alanlar hem de Avrupa'da üretilen mallar için geniş birer tüketim pazarı olarak işlev görmüştür. Dini ve kültürel gerekçeler, sömürgeciliğin ideolojik çerçevesini desteklemiştir. Hristiyanlığı yayma arzusu ile Batı yaşam tarzının "uygarlık götürme" misyonu olarak sunulması, sömürge faaliyetlerinin meşruiyetini güçlendiren söylemler arasında yer almıştır. Kıtada tüm sömürgeleştirme faaliyetleri "dil" ve "din" üzerinden yürütülmüştür.

Esasen bu, sömürgecilikte önde gelen ülkeler arasında sayacağımız İspanyol, Fransız ve İngilizlerin dünyanın pek çok yerinde uyguladıkları yöntemden başka bir şey değildir. Sömürgeci Devletler Afrika'da büyük insan kitlelerini kontrol altına almak için öncelikle bu halkın formatını değiştirmek gerektiğini hesap etmişlerdir. Esasen bu süreç, eski nesil bilgisayarlarda kullanılan manyetik disk formatıyla benzerlik gösteren bir süreçtir. Aynen manyetik disklerde olduğu gibi, Sömürge Güçleri hedef kitlede işleme başlamadan önce onların formatını değiştirmiştir. Kitlelerin formatını değiştirmek için dili ve dini kullanmışlardır. Ve sömürge devletleri bu iki aracı büyük oranda misyonerler marifetiyle kullanarak, büyük kitlelerin formatını değiştirmeye başlamışlardır (Demir, 2011, 129).

Sömürgeciliği: "Hayatı ilgilendiren bütün alanlarda bir grup insan ya da topluluğunun, başka grup insanlara ait bütün değerler üzerine hak iddia etmeleri, haklarını gasp etmeleri, almaları, hiçbir ahlaki, hukuki endişe taşımaksızın el koymaları" şeklinde tanımlayabiliriz (Özcan, 2023). Bu durumda sömürgecilik, yalnızca ekonomik ya da siyasi bir hâkimiyet biçimi değil; toplumun tüm alanlarını kuşatan, kapsamlı ve ideolojik nitelikte bir sistemdir. Bu sistem ekonomi, siyaset, eğitim, kültür, düşünce dünyası ve hatta inanç alanı dâhil olmak üzere insan hayatının bütün boyutlarına müdahalesiyle bireyi ve toplumu bütünüyle şekillendirmeyi amaçlayan, kimi zaman "medenileştirme" gibi olumlu çağrışımlarla gizlenen, kimi zaman ise doğrudan baskı kurma anlamı taşıyan bir yapıdır.

Tam sömürge tür olarak en çok uygulanan sömürge çeşididir. En eski çağlardan beri bilinmektedir. Sömürgeci devletlerin doğrudan bir bölgeyi askerî güçlerle ele geçirerek, kaynaklarını sömürmesidir. Örneğin; İngilizlerin Hindistan'ı sömürmesi, Fransızların Cezayir'i sömürmesi, Rusya'nın Türkistan adı verilen geniş coğrafi bölgenin tümünü elinde tutarak sömürmesi, Çin'in Doğu Türkistan'ı elinde tutması ve sömürmesi, İran'ın Güney Azerbaycan'ı elinde tutması, Hollanda'nın Endonezya'yı sömürmesi, yine zamanında İspanya'nın Güney Amerika'da topraklar elde etmesi gibi (Gündüz, 2016, 768).

Afrika'da sömürgeci güçler, ele geçirdikleri ülkeleri asimile etmeye yönelik dil, din ve kültür politikalarını ısrarlı bir şekilde uygulamaya sokmuşlar ve kısa sürede de neticelerini almışlardır. Sömürgelerde başlayan Hristiyanlaştırma çabaları Kardinal Lavigerie'nin 1867'de Cezayir'e tayin edilmesiyle daha planlı ve programlı hâle gelmiştir. Lavigerie'nin kurduğu "Beyaz Rahipler" (Pères blancs) ve "Beyaz Rahibeler" (Sœurs blanches) adlı örgütler bütün Afrika'da en kapsamlı misyonerlik faaliyetlerini başlatmışlardır (Kavas, 2003: 77, Akt: Uygur ve Uygur, 2014, s.279).

Avrupanın güçlü devletleri, her fırsatta Afrikayı sömürgeleştirme niyetlerini perdeleyerek Afrika halklarına yardım etmek, siyasi ve ekonomik olarak gelişmelerine katkı sağlamak üzere bölgeye gelmiş olduklarını seslendirmiş ve yerel halkın kaygısını, tepkisini hafifletmeye yönelik her türlü söylemi yaymaya çalışmışlardır. Afrikaya gelişleri sözümona "medeniyet" getirme amaçlıydı. "Medenileştirme" kavramı bir toplumda davranış ve tutum değişikliği oluşturmak amacıyla onları eğitmeye, yaşam koşullarını iyileştirmeye çalışma anlamına gelmektedir. Ancak sonuçta bunun tam tersi yapılmış ve insanların sahip olduğu maddi manevi ne kadar değer varsa çalınmış, değiştirilmiş, başkalaşıma uğratılmış kısacası beyinleri ve kalpleri boşaltılmıştır. Bunu başarmanın ilk yolu elbette dili değiştirmekten geçiyordu. Fransızlar sömürü ülkelerde öncelikle Fransızca'yı hakim dil yapmışlar ve bunun ardından kilise ve misyonerler yoluyla hristiyanlaştırma faaliyetlerine başlamışlardır. Bu köklü değişimlerden elbette sömürülen ülke bayrakları da nasibini almıştır. Her sömürge ülkesinde sömürgeci gücün istediği şekilde bir bayrak formatı oluşturulmuştur.

Fransa'nın sömürgelerinde ulusal kimliğin sembolü olarak bayrakların renk ve şekilleri

Fransa'nın Afrika'daki sömürgecilik dönemi, 19. yüzyılda başlayan askerî fetihlerle hız kazanmış ve 20. yüzyıl ortalarına kadar devam etmiştir. Bu süreçte Fransa, Batı ve Ekvator Afrika'da geniş bir sömürge ağı kurmuş; Kuzey Afrika'da ise özellikle Cezayir'de yerleşimci kolonizasyonun belirgin olduğu daha sert bir yönetim modeli uygulamıştır. Fransız hâkimiyeti ekonomik sömürü, kültürel asimilasyon ve yerel siyasal yapıların zayıflatılması gibi çok yönlü etkiler yaratmıştır. Batı Afrika'da Fransa, doğrudan yönetim ve asimilasyon politikaları doğrultusunda yerel otoriteleri geri plana itmiş ve Fransız kimliğini merkeze alan bir idari sistem kurmuştur. Kuzey Afrika'da ise daha baskıcı yöntemler benimsenmiş, kaynakların kontrolü ve Fransız kurumlarının yerleştirilmesi temel amaç hâline gelmiştir. Bu politikalar, ekonomik kaynakların yeniden düzenlenmesi ve eğitim ile hukuk sistemlerinin Fransız modeline göre biçimlendirilmesi yoluyla Afrika toplumlarında kalıcı sosyal ve kültürel dönüşümlere neden olmuştur (Ferro, 2002).

Bayrak neyi simgeler?

Ulusal bayrak, bir devletin ya da ulusun temsilinde temel bir sembol niteliği taşır. Hem devlet kurumları hem de vatandaşlar tarafından kullanılan bu sembol, özellikle okullar ve mahkemeler gibi resmî yapılarda görünür biçimde yer alarak kamusal alanda önemli bir yer tutar. Bazı bağlamlarda ise bayrağın kullanımı belirli kurallara bağlanmakta ve ulusal yas dönemleri gibi özel günlerle sınırlanabilmektedir. Her ulusal bayrak, temsil ettiği ülkeye özgü tarihsel, kültürel ve coğrafi unsurlar tarafından şekillenen kendine özgü bir geçmişe sahiptir. Bir sembol olarak bayrak, maddi varlığının ötesine geçerek siyasal ve kimliksel anlamlar taşıyan bir göstergeye dönüşür. Bu yönüyle ulusal bayrak, toplumsal birlikteliğin, kolektif kimlik beyanının ve uluslararası görünürlüğün önemli bir aracı olarak öne çıkar; ulusal topluluğun ortak hafızasını ve değerlerini somutlaştırır. (Crampton, 1989, s.6)

Pastoureau'ya (1989) göre bir bayrak, tıpkı diğer tüm semboller gibi, tek başına ele alındığında sınırlı anlam taşır; gerçek anlamını ancak diğer bayraklarla kurduğu ilişki içinde kazanır. Her bayrak uluslararası düzeyde bir semboller sisteminin parçasıdır ve bu durum tarihçiler için semiyolojik bir inceleme gerektirir. Her bayrak başka bir bayrağa yanıt verir, onunla ilişki kurar veya ona karşı konumlanır. Bu nedenle bir ülkenin bayrağı olmasa bile, diğer ülkeler ya ona bir bayrak atfeder ya da bayraksızlığı başlı başına bir sembol olarak yorumlar; çünkü göstergebilim açısından bir amblemin yokluğu da bir anlam taşır. Bayraklar arasındaki bu ilişkiler yalnızca semiyolojik düzeyde değil, aynı zamanda tarihsel ve kültürel bağlamda anlaşılmalıdır. Bir bayrağın seçimi, biçimi ve ortaya çıkışı, ait

olduğu toplumun tarihsel deneyimleri ve kültürel dinamikleri tarafından belirlenir. Özellikle bayrakların ortaya çıkış süreçleri, bu tarihsel ve antropolojik derinliği dikkate almadan açıklanamaz.

Fransa bayrağı, Fransız Devrimi ile birlikte şekillenen siyasal dönüşümün sembolik boyutunu yansıtır. Mavi ve kırmızı Paris'in renklerini, beyaz ise monarşinin tarihsel simgesini temsil eder; bu üç rengin birleşimi halk ile kraliyet arasındaki devrimci uzlaşmayı ifade eder. 1794'te Konvansiyon kararıyla resmî ulusal bayrak hâline gelen trikolor, aynı zamanda Hristiyan geleneğinde mavi ve kırmızının taşıdığı kutsal anlamları da içerir. Devrimciler tarafından özgürlük sembolü Frig başlığıyla birlikte kullanılan üç renk, Cumhuriyet'in alegorik figürü Marianne'ın kimliğine yerleşerek halk egemenliği ve ulusal birlik kavramlarını güçlendirmiştir. Napolyon döneminde Avrupa'ya yayılan bu sembol, monarşinin kısa süreli geri dönüş girişimlerine rağmen 1830 Temmuz Devrimi ve 1848'de Lamartine'in müdafasıyla modern Fransız ulusunun kalıcı siyasal kimliği hâline gelmiştir (Klen, 2016).

Bayraklar, taşıdıkları sembol, renk ve amblemler aracılığıyla yalnızca görsel bir kimlik sunmakla kalmaz; aynı zamanda tarihsel, kültürel ve siyasal derinliklere sahip anlamlar barındırır. Bu unsurların hiçbiri rastlantısal olarak seçilmemiştir; her biri belirli bir düşünsel ve simgesel arka plana dayanmaktadır. Özellikle renkler, ulusal kimliğin inşasında önemli bir rol oynar. Kırmızı, mavi ve beyaz birçok bayrakta sıkça kullanılan renklerdir ve genellikle sırasıyla cesareti, özgürlüğü ve barışı simgeler. Nitekim kırmızı, pek çok ülkede bağımsızlık mücadelesi sırasında dökülen kanı temsil ederken; mavi, gökyüzü ve özgürlük kavramlarını çağrıştırır. Beyaz ise çoğunlukla barış, saflık ve arınmışlıkla ilişkilendirilir. Öte yandan, yıldızlar, haçlar ve çizgiler yalnızca estetik tercihler olarak değerlendirilmemeli; tarihsel, dini ve kültürel referansların taşıyıcıları olarak görülmelidir (<https://www.gofriday.fr/blog/tout-sur-le-drapeau-des-pays>).

Bayraklarda yer alan dinî semboller, çoğunlukla ilgili ülkenin hâkim dinini temsil etmek amacıyla kullanılmakta olup en yaygın kullanılan semboller arasında yıldız ve hilal, geleneksel olarak İslam'ı temsil etmek için kullanılırken, Aziz George haçı ise daha çok Hristiyanlığı temsil etmektedir.

Ayrıca kültür anlamında aynı değerleri paylaşan birçok ülke birliği ve beraberliği temsil etmek amacıyla aynı renkleri kullanmıştır. Afrika örneğinde, "Pan-Afrika" renkleri olan: sarı, yeşil, ve kırmızı renkler Afrika ülkelerinin birçoğu tarafından bayraklarında kullanılmaktadır Cédric de Fougerolle'e göre "Bu, bir gruba ait olduğunu göstermenin bir yoludur" (<https://www.nationalgeographic.fr/histoire/culture-generale-vexillologie-ce-que-les-drapeaux-disent-de-leur-pays>)

Fransız sömürge döneminde Afrika'daki birçok ülke, Fransız bayrağını resmî sembol olarak kullanmıştır. Bu durum, Fransız yönetiminin yerel halk arasında milliyetçilik duygularının güçlenmesi ve bağımsızlık düşüncesinin yayılmasını engelleme amacıyla alınmış bir karardır. Ancak bu uygulama, söz konusu ülkelerin hem koloni dönemi hem de bağımsızlık sonrası süreçlerinde ulusal kimlik ve sembollerinde belirgin dönüşümlere neden olmuştur. Bu bağlamda şu sorular önem kazanmaktadır: Fransız sömürge yönetimi döneminde uygulanan bu bayrak politikası, Afrika ülkelerinin ulusal sembollerinin biçimlenmesinde nasıl bir rol oynamıştır? Bağımsızlık sonrasında bu ülkelerin bayraklarında ne tür değişimler gözlemlenmiştir? Şimdi bu soruların cevaplarını vermeye çalışalım.

Fransız sömürge ülkeleri ve Çad Bayrağı

Günümüzdeki ulusal bayrağına ulaşmadan önce, diğer Afrika ülkelerinde olduğu gibi Çad da tarih boyunca çeşitli bayraklar kullanmıştır. XII. yüzyılda Çad Gölü bölgesinin büyük bölümü Kanem Krallığı'nın egemenliği altındaydı ve bu dönemde kullanılan ilk bayrak, 1339'da Kanem İmparatorluğu'nun taşıdığı beyaz zemin üzerine yeşil bir ağaç figürü bulunan bayraktı. Göçebe topluluklardan oluşan bu krallığın halkı zamanla batıya doğru hareket ederek Bornu bölgesine yerleşmiş, böylece imparatorluğun ikinci bayrağı ortaya çıkmıştır. Müslüman bir topluluk olan Bornu Krallığı'nın bayrağı kahve rengi zeminde beyaz bir aydan oluşmaktadır. Bu bayrak, Fransız sömürgeciliği öncesinde kullanılan son yerel bayrak niteliğindedir. 1900-1959 yıllarında, sömürge

döneminde Çad, Fransa'nın hakimiyeti altında Fransız ulusal bayrağını kullanmıştır. (Lange, 1984, s.237)

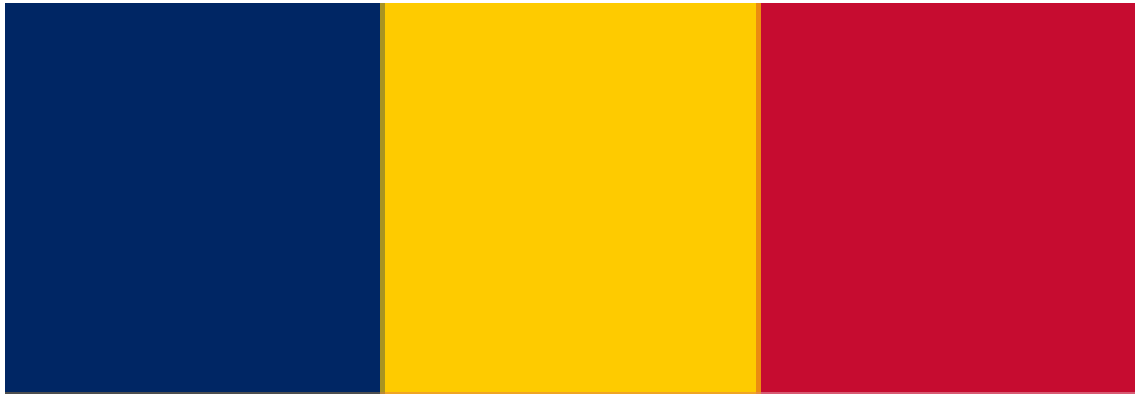
Kanem Krallığı Bayrağı (1339)

Bornu Krallığı Bayrağı (1439)

Çad, 1958 yılında özerk cumhuriyet statüsünü kazanmış ve bağımsızlık öncesindeki iki yıllık süreçte Nijer, Fildişi Sahili ve Dahomey ile birlikte gayri resmî nitelikteki Sahel-Benin Birliği'ne dâhil olmuştur. Ülke, 1959'da, yani bağımsızlığından bir yıl önce, ulusal bayrağını kabul etmiş; bu bayrak özerk cumhuriyet döneminde benimsenmiş ve 1960'ta bağımsızlığın ilan edilmesiyle birlikte resmî ulusal sembol olarak korunmuştur. Bağımsızlıktan sonra yaşanan çok sayıda siyasi ayaklanma ve istikrarsızlığa rağmen bayrakta herhangi bir değişikliğe gidilmemiştir. Çad bayrağı, Gana tarafından uluslararası düzeyde görünürlük kazandırılan Pan-Afrika renkleri ile Fransız Tricolore'ünün renklerinin birleşiminden oluşan bir yapıya sahiptir ve biçimsel olarak Fransız bayrağına yakın bir düzeni çağırıştırır. Renklerin sembolik anlamları şu şekilde yorumlanmaktadır: Mavi, güney bölgelerinin gökyüzünü ve su kaynaklarını; sarı, güneşi ve çöl coğrafyasını; kırmızı ise bağımsızlık mücadelesi sırasında dökülen kanı temsil eder (Ryan, 2005, s.73).

“Fransız bayrağıyla olan belirgin benzerlik, özellikle merkezde yer alan sarı renk dışında neredeyse aynı düzeni korumasıyla dikkat çeker. Pascal Ory'ye göre bu durum, bayrağın son Fransız valisi Émile Biasini tarafından seçilmiş olmasından kaynaklanmakta ve söz konusu benzerliği açıklamaktadır” (Blanchard, 2019, s.5).

Çad Bayrağı (1959 - Günümüz)

Gine Bayrağı

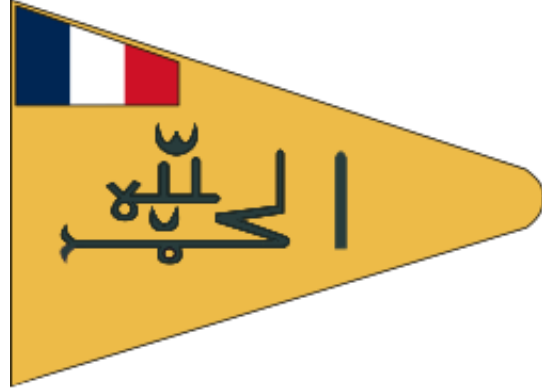
Futa Jallon, 1727'de Fula topluluklarının kurduğu ve günümüz Gine bölgesinde yer alan bu İslam devleti, 18. yüzyıl sonundan itibaren Avrupalı güçlerin ilgi alanına girmiştir. İngilizler 1794'te ticari ilişkiler kurmaya çalışırken, 19. yüzyıl ortasında Fransızlar bölgenin altın, fildişi, kahve ve pirinç ticareti ile Yukarı Nijer'den kıyıya uzanan kervan yollarındaki stratejik önemini fark ederek bu Gine iç bölgesine yönelmişlerdir (McGowan, 1981, s.245).

Gine bölgesine ait ilk bayrak bu topluluk tarafından kullanılan üçgen beyaz renkli ve Arapça yazılı bayraktır. Futa Jallon bayrağı Sömürge döneminde üçgen şeklinde turuncu renkli olup üzerinde yine Arapça “la ilahe illallah” yazısı ve sol üst köşede ise küçültülmüş bir Fransa bayrağından oluşmaktadır. Ardından sömürgecinin sonuna kadar Fransız bayrağı kullanılmıştır.

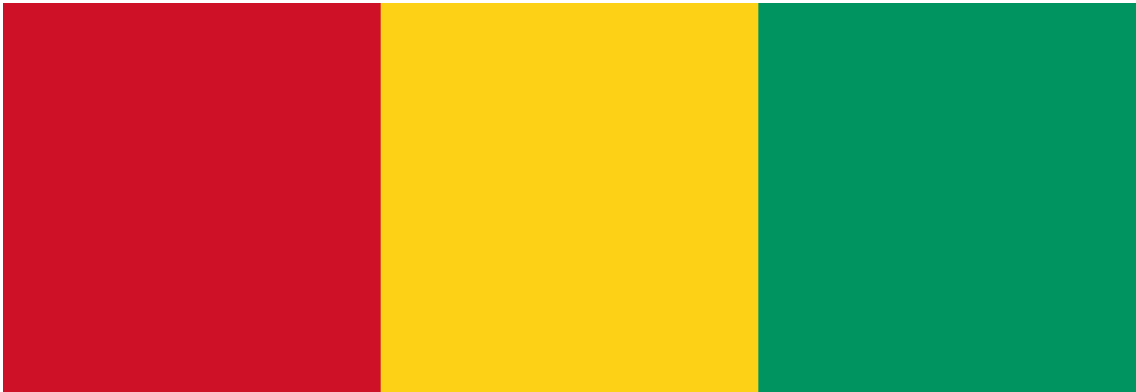
Futa Jallon Bayrağı (1725-1896)

Fransız Sömürgesi Altında Futa Jallon Bayrağı (1896-1912)

Gine, 1958 yılında eski Fransız Batı Afrika'sı içinde özerk bir cumhuriyet statüsüne kavuşmadan önce bağımsızlığını ilan eden ilk bölge olmuştur. Ülkenin ulusal bayrağında kullanılan renkler, bağımsızlık sürecinde belirleyici bir siyasi aktör olan Rassemblement Démocratique Africain (RDA) Demokratik Afrika Birliği hareketinin renklerinden uyarlanmış; bu renkler ise köken olarak 1957'de ilk kez Gana tarafından benimsenen Pan-Afrika renklerine dayanmaktadır. Bayrak, biçimsel düzen bakımından Fransız üç renkli bayrağını örnek almakta olup, bu düzen Pan-Afrika renkleriyle yeniden yorumlanmıştır. Renklerin sembolik anlamları şu şekilde ifade edilir: Kırmızı, halkın bağımsızlık uğruna gösterdiği fedakârlığı; sarı, güneşi ve ülkenin doğal zenginliklerini; yeşil ise ulusal kimliğin önemli bir unsuru olan bitki örtüsünü ve tarımsal verimliliği temsil etmektedir (Ryan, 2005, s.80).

Günümüz Gine bayrağı, biçimsel düzeni ve renk dizilimi bakımından Fransız ulusal bayrağıyla belirgin benzerlikler taşımaktadır. Üç dikey renkten oluşan tasarım, Fransız bayrağının mavi-beyaz-kırmızı düzeninin tersine, kırmızı-sarı-yeşil şeklinde konumlandırılmış olup, maviye yakın ton olarak yeşilin ve beyaza karşılık gelen sarı rengin tercih edilmesi bu benzerliği güçlendirmektedir. Bununla birlikte Gine bayrağı, söz konusu yapısal benzerliği Pan-Afrika renkleriyle birleştirerek hem sömürge geçmişinin izlerini hem de Afrika kimliğine yönelik ideolojik yönelimi aynı kompozisyonda bir araya getirmektedir. Bu nedenle bayrak, iki farklı kültürel ve tarihsel mirasın sentezlendiği bir ulusal sembol niteliği taşımaktadır.

Gine Bayrağı (1961-Günümüz)

Mali Bayrağı

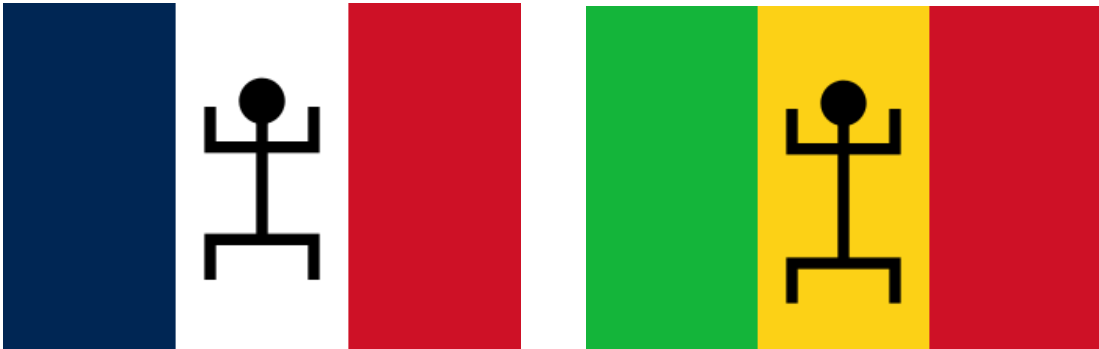
Mali'nin tarih arşivlerinde gözüken ilk bayrağı 1324 yıllarında Mali İmparatorluğu tarafından kullanılan kırmızı fonda sarı dikdörtgen bir bayraktır.

Mali İmparatorluğu Bayrağı (1324)

XIX. yüzyılın sonlarında Fransız sömürge yönetimine dâhil edilen ve 1920'de resmî olarak "Fransız Sudani" adını alan Mali, uzun süre Fransız Batı Afrika'sının bir parçası olarak yönetilmiştir. (Ali, 2018, s.119)

Bu dönemde Fransız bayrağı üzerine bir Kanaga motifi bulunan (Dogon tören maskesi) bir bayrak kullanılmıştır. 3 Nisan 1959'da Senegal ve Fransız Sudan, Mali Federasyonu'nu kurdu. Federasyon, yeşil, sarı ve kırmızı renkli üç eşit dikey şeritten oluşan üç renkli bir bayrak benimsedi. Bayrağın ortasında bir kanaga bulunuyordu.

Fransız Sudan Bayrağı (1958-1959)

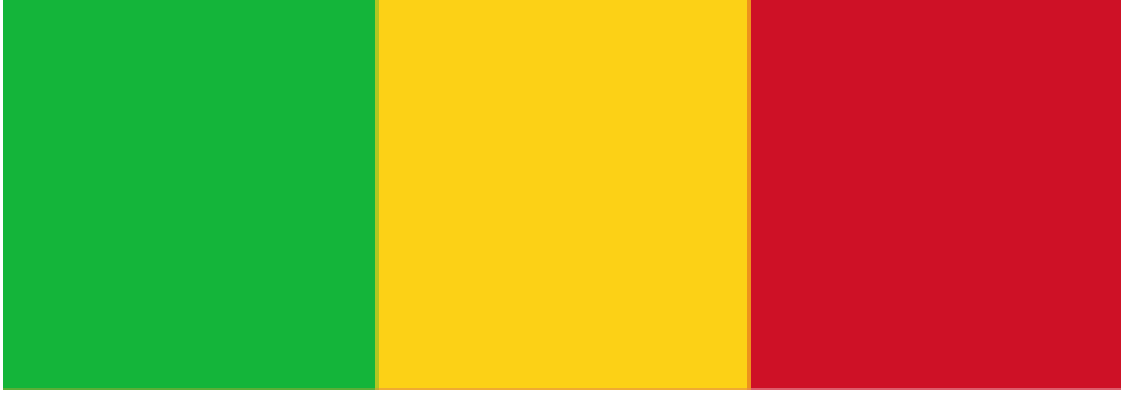
Mali Federasyonu Bayrağı (1959-1960)

Ancak kısa süre içinde yaşanan siyasi anlaşmazlıklar sonucu federasyon dağılmış ve Fransız Sudani 22 Eylül 1960'ta "Mali Cumhuriyeti" olarak bağımsızlığını ilan etmiştir. (Ali, 2018, s.119)

Konfederasyon için 1959 yılında kabul edilen bayrak, hem Gana bayrağının bir uyarlamasını andırmakta hem de biçimsel düzeni itibarıyla Fransız üç renkli bayrağının stilini takip etmekteydi. Bu bayrakta kanaga motifi "Dogon tören maskesi" (Blanchard, 2019, s. 3) bulunuyordu. Tercih edilen renkler, dönemin Pan-Afrika ideallerini ve diğer Afrika devletleriyle birlik düşüncesini yansıtmak üzere seçilmiştir. Senegal ile Mali'nin 1960 yılında ayrılmasının ardından söz konusu bayrak, Mali'de 1 Mart 1961'e kadar kullanılmaya devam etmiş; bu tarihte siyah kanaga figürü bayraktan çıkarılmıştır. Güncel Mali bayrağı, biçimsel olarak Fransız Tricolore düzenini temel almakla birlikte, yeşil, sarı ve kırmızı Pan-Afrika renklerini taşımaktadır (Ryan, 2005, s.75). Bu renkler sembolik açıdan şu şekilde yorumlanmaktadır: Kırmızı, Fransız sömürge yönetiminden bağımsızlık uğruna verilen mücadeleyi ve dökülen kanı; sarı (altın), ülkenin maden zenginliklerini ve saflığını; yeşil ise ülkenin ormanlarını ve toprağın verimliliğini temsil etmektedir.

Mali'nin günümüzdeki ulusal bayrağı, tarihsel olarak Fransız Sudanı döneminde kullanılan Fransız bayrağının sembolik etkilerini yansıtan bir arka plana sahiptir. Sömürge döneminde gayri resmî olarak kullanılan Fransız üç renkli bayrağı üzerine Kanaga motifinin yerleştirildiği erken tasarımlar, daha sonra Mali Federasyonu tarafından biçimsel olarak korunmuş; ancak renkleri Pan-Afrika ideolojisi doğrultusunda yeniden düzenlenmiştir. Bu çerçevede, Fransız bayrağındaki mavi-beyaz-kırmızı dizilimi, Mali Federasyonu tarafından yeşil-sarı-kırmızıya dönüştürülmüş; yeşil rengin maviye yakın bir ton, sarının ise beyaza karşılık gelecek bir açık ton tercih etmesi, önceki sömürge bayrağıyla yapısal bir süreklilik oluşturmuştur. Bayrağın bu biçimde benimsenmiş olması, Mali'nin hem Pan-Afrika kimliğini benimseme arzusunu hem de sömürge geçmişinden devralınan görsel unsurların tamamen terk edilmediğini göstermektedir.

Mali Bayrağı (1961-Günümüz)

Togo Bayrağı

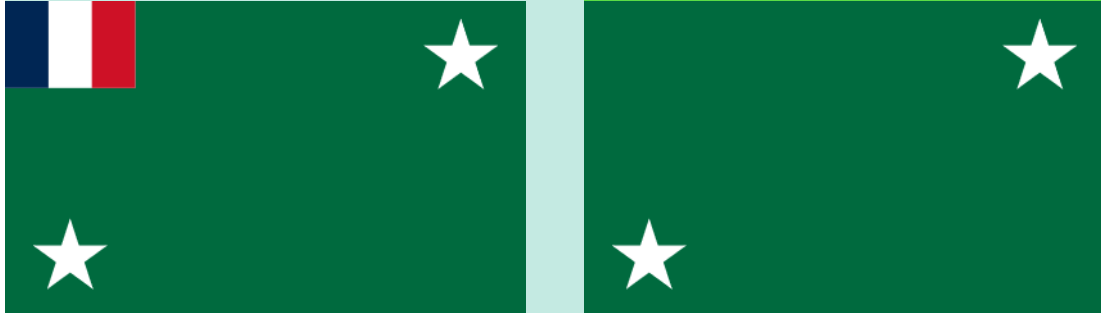
Togo tarihinde kullanılan ilk bayrak; 1884 yılında Almanya'nın, daha sonra Togo olacak bölgenin himayesine girerek, ortasında arması bulunan siyah-beyaz-kırmızı yatay üç renkli Alman imparatorluğu bayrağı, 1914 yılında İngilizler ve Fransızlar Almanya'yı bölgeden çıkarmaya zorlayana kadar dalgalanmıştır.

Alman İmparatorluğu Sömürgesi Togoland Bayrağı (1884-1914)

I. Dünya Savaşı sırasında İngiliz ve Fransız kuvvetleri Togo'yu işgal etmiş; savaş sonrasında bölge iki güç arasında mandalara ayrılmıştır. Doğu kısmı Fransız Togosu olarak yönetilmiş ve geleneksel kabile yapıları bu dönemde daha da parçalanmıştır. Fransız Togoland döneminin uzun bir süresinde Fransa bayrağı kullanılmıştır (Artokça, 2012, s.15). 1956 yılında Fransız Togoland "özerk" bir cumhuriyet haline gelmiş ve yeni bir bayrak kabul edilmiştir. Bu bayrak yeşil fon üzerinde iki beyaz beş köşeli yıldız (Bu iki yıldız Fransız ve İngiliz Togoland'ı temsil ediyor) ve sol üst köşesinde Fransız bayrağı içeren bir bayraktır. 1958 yılında bölge bağımsızlığa yaklaşıncaya, bayraktan Fransız üç renkli bayrağı kaldırılmıştır (<https://flagmakers.co.uk/buy-flags/togo/>).

Fransız Togoland Bayrağı (1957 - 1958)   **Fransız Togoland Bayrağı (1958 - 1960)**

Togo, 1960 yılında bağımsızlığını ilan ettiğinde günümüzde de kullanılan ulusal bayrak resmî olarak kabul edilmiştir. Bayraktaki beş yatay şerit, ülkenin idari bölgelerini temsil etmekte olup, yeşil ve sarı renkler tarımsal üretimi ve maden kaynaklarını simgeleyecek şekilde seçilmiştir. Sol üst köşede yer alan kırmızı zemin, bağımsızlık mücadelesi sırasında verilen canları ve dökülen kanı ifade ederken, bu zemin üzerindeki beyaz yıldız, Liberya bayrağında olduğu gibi ulusal umut ve ideal bir gelecek arzusunu temsil etmektedir (Ryan, 2005, s.86).

Togo bayrağı, tarihsel süreçte çeşitli değişimlere uğramış olsa da, günümüzdeki biçimi geçmişte benimsenen bayrakların sembolik unsurlarını büyük ölçüde korumaktadır. Ülkenin sömürge döneminde kullanılan bayraklarda yer alan yıldız motifi, ki bu yıldız hem Fransız hem de İngiliz Togoland yönetimlerini temsil ediyordu, güncel bayrakta da yer almaya devam etmektedir. Ancak günümüzde yıldız, Togo halkı tarafından “yol gösterici bir ışık” olarak anlamlandırılmaktadır. Ayrıca sömürge dönemindeki Fransız Togoland bayrağında kullanılan yeşil renk günümüz tasarımında da korunmuş, buna ek olarak sarı ve kırmızı renkler dâhil edilerek Pan-Afrika renkleri benimsenmiştir. Bu tercih, Togo’nun bugünkü ulusal kimliğinin, tarihsel mirasıyla kurduğu süreklilik üzerinden şekillendiğini ve ulusun geçmişini reddetmek yerine anlamlı bir biçimde yeniden yorumladığını göstermektedir.

Togo Bayrağı (1960-Günümüz)

Gabon Bayrağı

Gabon, başlangıçta farklı etnik grupların yaşadığı ve geniş Kongo İmparatorluğu’nun bir parçası olan, dolayısıyla ulusal bir bayrağa sahip olmayan bir bölgeydi. Ulusal semboller kavramı, bölgeye Avrupa sömürgeciliğiyle birlikte girmiştir. Gabon, 1880-1906 arasında Fransız Kongo’suna, 1910-1958 arasında ise Fransız Ekvator Afrika’sına bağlı bir Fransız kolonisi olarak yönetilmiştir (<https://www.worldatlas.com/flags/gabon>). Bu nedenle Gabon’un ilk bayrağı 1959 yılında kabul edilmiş olup, günümüzdeki bayrakla benzer bir düzene sahipti; ancak şeritlerin genişlikleri eşit değildi ve bayrağın sol üst köşesinde Fransız üç renkli bayrağı yer almaktaydı.

Fransız Gabon Bayrağı (1959-1960)

Gabon, 1960 yılında Gabon Demokratik Partisi'nin öncülüğünde bağımsızlığını ilan etmiştir. Bağımsızlık sonrasında bu üç renkli unsur kaldırılarak bayrak bugünkü biçimine kavuşturulmuştur. Bayrağın alışılmadık oranları yasal düzenlemelerle kesin biçimde tanımlanmış olup, kullanılan renklerin denizi ve ülkenin doğal kaynaklarını, özellikle de önemli bir ekonomik değer olan kereste zenginliğini sembolize ettiği kabul edilmektedir (Ryan, 2005, s.92).

Gabon, tarih boyunca çeşitli etnik toplulukların yaşadığı bir bölge olduğundan, sömürge öncesine ait ortak ve bütüncül bir bayrak geleneğine sahip değildir. Ancak Fransa'nın sömürge yönetimi döneminde ülke için resmî bir bayrak benimsenmiş; bu bayrak, günümüzdeki Gabon bayrağının renklerini taşıyan ve sol üst köşesinde Fransız bayrağının yer aldığı bir tasarım olarak kullanılmıştır. Gabon, bağımsızlığını kazandıktan sonra aynı renkleri koruyarak eşit üç yatay banttıan oluşan bugünkü ulusal bayrağını kabul etmiştir. Bağımsızlık sürecinde, Fransız bayrağı sembolünü içeren modelin devam ettirilmesi önerilmiş olsa da bu tasarım reddedilmiş ve ülke kendi ulusal kimliğini öne çıkaran bir bayrağı tercih etmiştir. Bununla birlikte Gabon'un Pan-Afrika renklerini benimsemek yerine sömürge döneminde kullanılan renkleri koruması, ülkenin tarihsel geçmişinin günümüz ulusal sembolü üzerinde belirli izler bıraktığını göstermektedir.

Gabon Bayrağı (1960-Günümüz)

Madagaskar Bayrağı

Tarihteki ilk Madagaskar bayrağı da halkı temsil eden bir Malgaş bayrağıydı. Bu bayrak, Madagaskar'da iktidara geldikten birkaç yüz yıl sonra bayrağı benimseyen Merina Krallığı tarafından dalgalandırılmıştır. Bayrak, beyaz ve kırmızı renkli yatay iki renkli bir bayraktı ve Pasifik Okyanusu halkları tarafından kullanılan birçok bayrağa çok benziyordu. Bu renkler Pasifik halkları arasında

güçlü bir sembolik değere sahiptir ve Merina Krallığı'nın bayrağında kullanılması, büyük olasılıkla krallığın etnik mirasının bir yansımasıydı. Bayrak, 1885 yılında Fransa hükümeti Madagaskar üzerinde kontrol kurmaya başladığında kullanımdan kaldırılmıştır.

Merina Krallığı Bayrağı (1810-1885)

Madagaskar bayrağındaki tasarım, sömürge geçmişini ve yerli mirası yansıtan çeşitli bayraklardan evrimleşmiştir. Fransız sömürge döneminde ise Fransız trikolor bayrağı (mavi, beyaz, kırmızı) yatay bir şekilde ve bir hilal ile kullanılmaya başlanmıştır. Madagaskar, bağımsızlık için hazırlık yaparken 1958 yılında mevcut bayrağını kabul etmiş ve bu bayrak, yerli renklerine dönüşmek suretiyle ulusal öz belirleme arzusunu simgeler bir formatta sunulmuştur.

Malgaşça Fransız Pectorası Bayrağı (1882-1897)

Ülke, 1960 yılında bağımsızlığını kazanarak ulusal egemenliğine yeniden kavuşmuştur. Madagaskar bayrağı ise 1958'de özerklik statüsünün elde edilmesiyle birlikte kabul edilmiş ve bağımsızlığın ilanından sonra da değiştirilmeksizin korunmuştur. Bayrakta kullanılan kırmızı ve beyaz renklerin, tarihsel olarak tamamen kırmızı ve beyazdan oluşan Merina Krallığı'nın siyasi kimliğine gönderme yaptığı; yeşil rengin ise toplumsal yapıda önemli bir yer tutan eski köylü sınıfı Hova'yı temsil ettiği ileri sürülmektedir (Ryan, 2005, s.107).

Madagaskar, tarihsel olarak nüfusunun önemli bir kısmı Müslümanlardan oluşan bir toplumken, sömürge döneminin ardından bu dini ve kültürel yapı belirgin değişimlere uğramıştır. Fransız sömürgesi döneminde kullanılan bayrak, hem Fransa'nın renklerini hem de İslam'ın temel sembollerinden biri olan hilali bir arada barındırmış; bu durum, dönemin toplum yapısında İslam'ın önemini yansıtan bir unsur olarak değerlendirilmiştir. Ancak bağımsızlık sonrasında ülke kimliğinde yaşanan dönüşüm, bu dini sembolizmin resmi bayrak geleneğinde devam etmemesine yol açmıştır. Günümüzde Madagaskar bayrağı, sömürge dönemindeki Fransız renklerinin ve eski Merina Krallığı'nın kırmızı-beyaz geleneksel renklerinin bir devamı niteliğini taşımaktadır. Buna ek olarak bayrağa yeşil renk dahil edilmiştir. Bu tercih, modern Madagaskar'ın tarihsel unsurları korurken aynı zamanda kendine özgü bir ulusal kimlik oluşturma çabasını yansıtmaktadır.

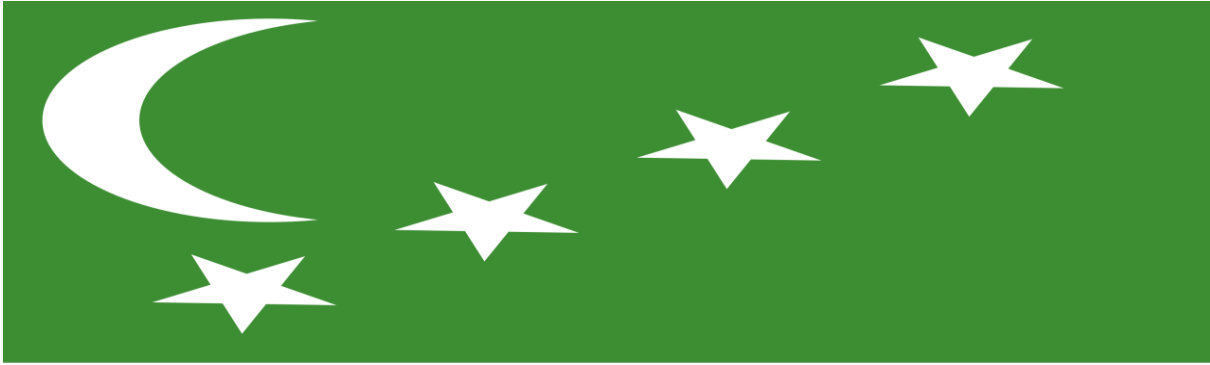

Madagaskar Bayrağı (1958-Günümüz)

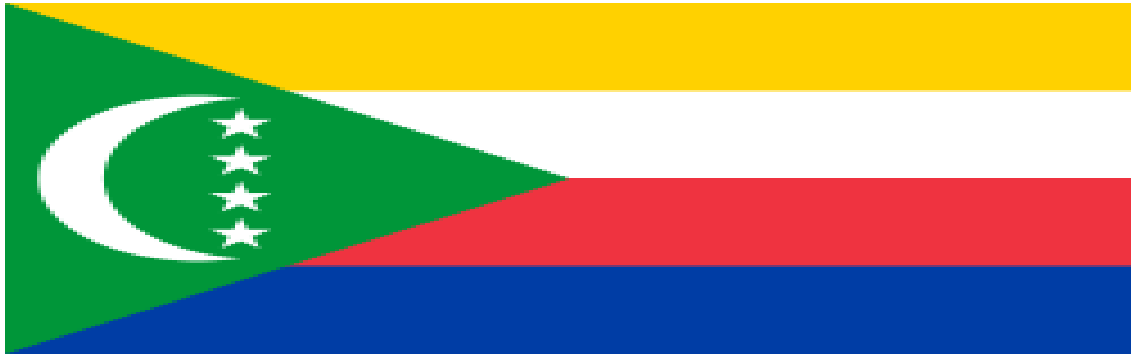
Komorlar Bayrağı

Komorlar, dört adadan oluşan bir devlet olarak ilk ulusal bayrağında bu adaları yıldız sembolüyle ifade etmiştir. Söz konusu ilk bayrak, İslam'ın rengi olarak kabul edilen yeşil zemin üzerinde hilal motifi ve dört adayı temsil eden üç yıldızdan oluşmaktaydı.

Komorlar İlk Bayrak (1963-1975)

Günümüzde kullanılan bayrak ise aynı sembolik yapıyı farklı bir düzenlemeyle sürdürmektedir: Yeşil renk bu kez bayrağın sol tarafındaki bir üçgen içinde yer almakta; hilal ve dört yıldız yine bu alan içerisinde konumlanmaktadır. Bayrağın geri kalan kısmı ise sarı, beyaz, kırmızı ve mavi olmak üzere dört yatay şeritten oluşmakta ve bu renklerin her biri adalardan birini simgelemektedir. Bu renk dizilimi aynı zamanda Fransa bayrağının renklerini de içerdiğinden, Komor Adaları'nın tarihsel sömürge geçmişine dolaylı bir gönderme niteliği taşımaktadır. Böylece Komorlar bayrağı, hem adaların tarihî ve kültürel mirasını hem de ülkenin İslamî kimliğini bütüncül bir sembolik yapı içinde yansıtmaktadır.

Komorlar Bayrağı (2001-Günümüz)

Afrika'nın bağımsızlık sürecine giden yolda atılan ilk önemli adım, 1900 yılında Londra'da düzenlenen ilk Pan-Afrika Konferansı ile gerçekleşmiştir. Bu konferans, Afrikalı halklar arasında siyasal ve kültürel birlik fikrini geliştirmeyi ve Pan-Afrikanizm düşüncesini uluslararası düzeyde yaymayı amaçlamıştır. (Legum, 1965 s.24)

Afrika'da bağımsızlık süreci, İkinci Dünya Savaşı sonrasında Avrupa devletlerinin zayıflaması ve sömürge yönetimlerinin sürdürülemez hale gelmesiyle hız kazanmıştır. Savaş sonrası yükselen milliyetçilik, Asya'daki bağımsızlık hareketlerinin etkisi ve kolonyal yönetimlerin baskıcı politikaları, Afrika'da geniş çaplı özgürlük talebini doğurmuştur. 1944 Brazzaville Konferansı, Fransa'nın reform vaadiyle sömürgeleri elde tutma girişimi olsa da, bu politika Cezayir, Gine ve Batı Afrika'da artan bağımsızlık taleplerini durduramamıştır. Cezayir'de 1945 Sétif katliamı ve 1954-1962 bağımsızlık savaşı, Fransız sömürgeciliğine karşı mücadelenin simgesine dönüşmüştür. 1958'de Gine'nin referandumda "hayır" oyu vererek bağımsızlığını ilan etmesi, diğer Fransız sömürgelerine örnek teşkil etmiş; 1960 yılı ise Kamerun, Senegal, Mali, Nijer ve Kongo gibi çok sayıda ülkenin bağımsızlıklarını kazanmasıyla "Afrika'nın bağımsızlık yılı" olarak kaydedilmiştir (Taşdelen, 2024).

Fransız sömürgeciliği, Afrika'da doğal kaynakların sömürülmesi, yerel yönetimlerin zayıflatılması ve ekonomik bağımlılığın kurumsallaşmasıyla sonuçlanmıştır. Bağımsızlık sonrası dönemde, Fransa eski kolonilerle gizli anlaşmalar yaparak doğal kaynaklar üzerinde öncelik hakkı elde etmiş ve CFA francı gibi para birimleriyle ekonomik kontrolünü sürdürmüştür. Bu durum, Afrika ülkelerinin kendi kalkınma politikalarını bağımsızca belirlemesini engellemiş ve ekonomik büyümeyi yavaşlatmıştır. Ayrıca, ilan edilen bağımsızlıklara rağmen, Fransa askeri müdahaleler ve siyasi ittifaklarla bölgedeki etkisini korumaya çalışmıştır. Fransızca, birçok eski kolonide eğitim ve resmi dil olarak kalmaya devam etmiş ve bu yüzden yerel kültürlerin ve dillerin gerilemesine yol açmıştır. Sömürge döneminde çizilen keyfi sınırlar, etnik grupların bölünmesine ve toplumsal çatışmalara neden olmuştur. Kıtada uygulanan Fransız eğitim ve kültür politikaları, yerel kimliklerin zayıflamasına ve kültürel yabancılaşmaya sebep olmuştur. Wanki (2023) Bağımsızlık sonrası dönemde Fransa'nın, "Françafrique" olarak adlandırılan neokolonyal ilişkilerle ekonomik ve siyasi nüfuzunu sürdürdüğünü ifade etse de, biz o eski gücünü kaybettiğini rahatlıkla söyleyebiliriz. Bugün eskiden Fransa'nın sömürgesi olarak anılan ülkelere artık kovulan, istenmeyen bir Fransa olduğunu açıkça görebiliyoruz.

SONUÇ

Bu çalışmada, Fransız sömürgesi altında bulunan 7 Afrika ülkesi; Çad, Gine, Mali, Togo, Gabon, Madagaskar ve Komorlar'ın ilk bayrakları, sömürge dönemi boyunca kullanılan bayraklar, bağımsızlık sonrasında benimsenen bayraklar incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda, ülkelerin çoğunluğunun tarih boyunca çeşitli siyasal ve kültürel etkenler nedeniyle birçok kez bayrak değiştirdiği, ilk ve güncel bayrakları arasında kayda değer farklılıklar bulunduğu tespit edilmiştir. Bu değişimlerin temel nedeni, Fransız sömürge yönetimi tarafından yapılan baskıyla açıklanabilir. Sömürge döneminde bazı ülkeler doğrudan Fransa bayrağını kullanırken, bazıları ise kendi bayraklarının sol üst köşesine Fransa bayrağı amblemini eklemiştir. Bu amblemin sistematik olarak sol üst köşeye yerleştirilmesi, bayrak direği tarafı olduğundan bayrak dalgalanırken en görünür tarafın Fransız etkisini simgelemesi açısından stratejik bir tercihtir ve Fransa'nın üstünlüğünü sembolize etmektedir. Sömürge altındaki Afrika ülkelerinin önemli bir kısmı Müslüman çoğunluğa sahip olup, bu durum birkaç ülkenin bayrak tasarımlarına da yansımaktadır. İslam dininin sembolleri olan hilal ve yıldızlar, Madagaskar ve Komorlar gibi ülkelerin bayraklarında belirgin bir şekilde yer almaktadır. Madagaskar örneğinde, tarihsel olarak Müslüman çoğunluğu olan bir nüfus bulunmasına rağmen, sömürge döneminde Fransa renklerinin yatay biçimde kullanılması ve üzerine ay sembolünün eklenmesi, Hristiyanlığın yayılmasıyla birlikte çoğunluk dinini değiştirdiğini göstermektedir. Bu nedenle günümüz Madagaskar bayrağında dini semboller görülmemektedir. Gine'nin eski Futa Jallon oluşumuna ait bayrağında Arapça yazılar yer alırken, sömürge dönemi bayrağında sol üst köşede Fransa bayrağı eklenmiş ve günümüz Gine bayrağı form olarak Fransa bayrağına benzer bir tasarım kazanmıştır. Komorlar bayrağında ise yeşil zemin üzerine yerleştirilmiş hilal ve çapraz dört yıldız gibi dini semboller korunmuş, ancak bağımsızlık sonrasında Fransa bayrağının renkleri de bayrağa

eklenmiştir; bu durum, Fransız etkisinin bağımsızlık sonrası dönemde de sürdüğünü göstermektedir. Mali örneğinde, ülkenin geçmişte Fransız Sudanı'na bağlı olması nedeniyle gayriresmî olarak Fransa bayrağı üzerinde Kanaga motifli bir bayrak kullanılmış, Mali Federasyonu kurulunca Fransa bayrağına benzer form Pan-Afrika renkleri ile birleştirilmiş ve Kanaga motifi eklenmiştir. Günümüz Mali bayrağı ise, bu tasarımın Kanaga modeli olmadan sadeleştirilmiş hâlidir ve renk dizilimi bakımından da benzerlik göstermektedir: Sırasıyla yeşil, maviye yakın bir ton, sarı ise beyaza yakın bir ton ve kırmızı renk, Fransa bayrağı sıralamasına oldukça benzer biçimde kullanılmaktadır. Sonuç olarak, Fransız sömürgesi altında bulunan bu Afrika ülkeleri tarih boyunca birçok bayrak değişikliği yaşamıştır. Yapılan inceleme, bu değişikliklerin temel nedeninin Fransız sömürge yönetimi olduğunu göstermektedir. Günümüz bayraklarında, Fransa etkisi şekil, renk ve sembol kullanımı açısından açıkça görülmekte ve bu bayraklar, sömürge tarihinin izlerini hâlen taşımaktadır. Bağımsızlıklarını kazanmalarına ve ulusal kimliklerini özgürce ifade edebilmelerine rağmen, bu ülkeler, içine sürüklendikleri ekonomik ve siyasal bağımlılıkla tarihsel sürecin etkilerini bayraklarında sembolik olarak korumaya mecbur bırakılmışlardır.

KAYNAKÇA

- Ali, P. (2018). French colonialism to neo-colonialism in Mali: An analytical study, *Journal of European Studies (JES)*, 34 (2), 112-129
- Artokça, İ. (2012). *Togo Cumhuriyeti* (Afrika Ülke Raporları Serisi, No.3). Türk Asya Stratejik Araştırmalar Merkezi (TASAM)
- Blanchard, J. C. (2019). *Drapeaux et armoiries des pays issus de la décolonisation de l'Afrique équatoriale française et de l'Afrique occidentale française. Un marqueur d'indépendance ?* HAL Open Science hal-02778524
- Crampton, W. (1989). *Drapeaux et Pavillon*. Galimard.
- Demir, A. (2011). Sömürge devletlerinin kullandığı sömürgecilik araç ve metotları vaka analizi: Belçika Krallığının Kongo'daki sömürge dönemi. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 7(14), s.117-147.
- Ferro, M. (2002). *Sömürgecilik tarihi*, Çeviren: Muna Cedden. Ankara: İmge Kitabevi.
- Gündüz, A. (2016). Sömürgecilik Kavramı Ve Sömürgeci Devletlerin Uyguladıkları Taktikler "Ortadoğu Örneği", *Tarih Okulu Dergisi (TOD) Journal of History School (JOHS)*, Yıl 9, Sayı XXV, ss. 763-784. DOI No: <http://dx.doi.org/10.14225/Joh853>
- Klen, M. (2016). Le drapeau français. *Revue Défense Nationale*, (788), 103-106. <https://doi.org/10.3917/rdna.788.0103>
- Lange, D. (1984). *The kingdoms and peoples of Chad*. D. T. Niane (Ed.), General history of Africa, IV: Africa from the twelfth to the sixteen century (s. 238-266), UNESCO. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000060262>
- Legum, C. (1965). *Pan-Africanism: A short political guide* (Revised ed.). Frederick A. Praeger.
- McGowan, W. (1981). Fula resistance to French expansion into Futa Jallon 1889-1896. *The Journal of African History*, 22(2), 245-261. <https://www.jstor.org/stable/181585>
- Özcan, A. (2023). *Bütün yönleriyle sömürgecilik*. Fatih Belediyesi Kültür Yayınları.
- Pastoureau, M. (1989). Du vague des drapeaux. *Le Genre humain*, 1989/2(20), 119-134. <https://doi.org/10.3917/lgh.020.0119>
- Ryan, S. (Ed.). (2005). *Complete flags of the world* (3rd ed.). Dorling Kindersley.
- Şahin, G. (2018). Afrika'nın sömürgeleştirilme sürecinde Berlin Konferansı (1884-1885) ve Afrika basımına yansımaları. *History Studies*, 10(1), 247-268. <https://doi.org/10.9737/hist.2018.579>
- Taşdelen, A. R. (2024). Yeni dünya'nın şafağında Afrika. *BRIQ Kuşak ve Yol Girişimi Dergisi*, 5(2), 102-129.
- Uygur, E., & Uygur, F. (2014). Fransız Sömürgecilik Tarihi Üzerine Bir Araştırma. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 173(173), 273-286. <https://doi.org/10.20296/tsad.97569>
- Wanki, J. N. (2023). The right to development in Francophone Africa: Post-colonial agreements, sovereign authority and control over natural resources. *African Human Rights Law Journal*, 23(2), 228-255. <https://doi.org/10.17159/1996-2096/2023/v23n2a1>

İnternet Siteleri:

<https://www.gofriday.fr/blog/tout-sur-le-drapeau-des-pays>

<https://www.nationalgeographic.fr/histoire/culture-generale-vexillologie-ce-que-les-drapeaux-disent-de-leur-pays>

<https://flagmakers.co.uk/buy-flags/togo/>

<https://www.worldatlas.com/flags/gabon>

<https://info241.com/tout-sur-l-histoire-et-la-signification-drapeau-gabonais,6131>

Bayrak Görsellerinin Kaynakları:

https://tr.wikipedia.org/wiki/Dosya:Flag_of_the_Mali_Empire.svg

https://fr.wikipedia.org/wiki/Drapeau_du_Mali

[https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_Malian_flags#/media/File:Flag_of_French_Sudan_\(1958%E2%80%931959\).svg](https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_Malian_flags#/media/File:Flag_of_French_Sudan_(1958%E2%80%931959).svg)

[https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_Malian_flags#/media/File:Flag_of_Mali_\(1959%E2%80%931961\).svg](https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_Malian_flags#/media/File:Flag_of_Mali_(1959%E2%80%931961).svg)

[https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_Guinean_flags#/media/File:Improved_Flag_of_the_Imamate_of_Futa_Djallon_\(1896-1912\).svg](https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_Guinean_flags#/media/File:Improved_Flag_of_the_Imamate_of_Futa_Djallon_(1896-1912).svg)

https://fr.wikipedia.org/wiki/Drapeau_de_la_Guin%C3%A9e

https://fr.wikipedia.org/wiki/Fichier:Flag_of_Togo.svg

[https://fr.wikipedia.org/wiki/Fichier:Flag_of_Togo_\(1957%E2%80%931958\).svg](https://fr.wikipedia.org/wiki/Fichier:Flag_of_Togo_(1957%E2%80%931958).svg)

[https://fr.wikipedia.org/wiki/Fichier:Flag_of_Togo_\(1958%E2%80%931960\).svg](https://fr.wikipedia.org/wiki/Fichier:Flag_of_Togo_(1958%E2%80%931960).svg)

https://en.wikipedia.org/wiki/Flag_of_Gabon

[https://en.wikipedia.org/wiki/Flag_of_Gabon#/media/File:Flag_of_Gabon_\(1959%E2%80%931960\).s](https://en.wikipedia.org/wiki/Flag_of_Gabon#/media/File:Flag_of_Gabon_(1959%E2%80%931960).svg)

https://en.wikipedia.org/wiki/Flag_of_Madagascar

https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_Malagasy_flags#/media/File:Merina_Kingdom_flag.svg

[https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_Malagasy_flags#/media/File:Flag_of_the_Madagascar_Protectorate_\(1885-1896\).svg](https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_Malagasy_flags#/media/File:Flag_of_the_Madagascar_Protectorate_(1885-1896).svg)

https://en.wikipedia.org/wiki/Flag_of_the_Comoros

[https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_Comorian_flags#/media/File:Flag_of_the_Comoros_\(1963%E2%80%931975\).svg](https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_Comorian_flags#/media/File:Flag_of_the_Comoros_(1963%E2%80%931975).svg)

